

Зивлак језичком материјалу даје посебно место јер језички реалитет за песника јесте нагомилано колективно искуство. Величајући немужност, главни јунаци Зивлаковог певања долазе из каталога бестијаријума у коме песник препознаје носиоце и чуваре речи, прајезика (мачка, сова, твор, зец, птице итд.). Унутар језика дешава се преображај унутрашњег искуства које се нужно рефлектује као силазак у песнички говор. Песник барата одсутношћу, имагинарним лицем којим манипулише како би се обраћао себи као Другом. Најзад, песникова личност одсутношћу присуствује, а преображајем се користи ради изналажења места субјекта и његовог бивања у свету. Преображајем песник успоставља особен дијалог са стварношћу, који у новијим песмама прераста у отворенију полемику (в. нпр. „О речи”, „Пророчанство”). Искуство језика нам показује како језик премашује своју намеру и да несвесно превазилази свесно, односно да је поезија врста знања које нас превазилази. То значи да ћутање може да буде речитије од говора. И премда парадокси поезије заправо представљају парадоксе живота, у овоме се види нада у опстанак поезије, која у стваралаштву Јована Зивлака налази аутентичног представника.

Бранислав ЖИВАНОВИЋ

„БРИТАНИЈА И СРБИЈА: КОНТАКТИ,
ВЕЗЕ И ОДНОСИ 1760–1860”, НОВА КЊИГА
ВЕСЕЛИНА КОСТИЋА

Веселин Костић, *Британија и Србија: контакти, везе и односи 1760–1860*, „Архипелаг”, Београд 2014

Професор Веселин Костић је несумњиво наш највећи живи англиста, иза кога стоји импресиван опус. Објавио је више књига из историје енглеске књижевности, превасходно о делу Виљема Шекспира – *Шекспирове животи и свети* (1978), *Хамлеј Виљема Шекспира* (1982), *Сиваралацијиво Виљема Шекспира I–II* (1994) и *Шекспирова драматургија* (2010). Свака од ових књига представља датум у историји наше шекспирологије, посебно двотомна студија *Сиваралацијиво Виљема Шекспира*, која би чинила част и шекспирологији већих земаља, са дужом културном традицијом.

Друга област интересовања Веселина Костића је компаратистика – јужнословенско-енглеске културне и књижевне везе. И у овој области објавио је књиге непревазиђене по обиљу података, акрибичности и систематичности обраде. Најважније дело из ове области је књига *Културне*

везе између југословенских земаља и Енглеске до 1700. године (1972). Концем 2014, после више од 40 година, објавио је дело које се надовезује на ово, *Британија и Србија: контакти, везе и односи 1760–1860*. Ово дело је круна његових дугогодишњих интересовања за британско-српске и југословенске везе.

Књига је подељена на четири поглавља: „Војници”, „Путници”, „Дипломате” и „Књижевност”.

Поглавље о војницима садржи обиље података о присуству британских војника – Енглеца, нарочито Ираца и Шкота, у ратовима на територијама насељеним српским живљем, почев од краја петнаестог до окончања аустријско-турских ратова крајем осамнаестог века. Бројни Британци су учествовали у аустријској војсци при опсади и освајању Будима – најамници, избеглице од верског прогона, династичких борби, знатан број племићког порекла. Неки од њих су оставили и записе о свом војевању, а подаци о њима се налазе и у разним званичним извештајима. Они улазе у сферу наше историје, као актери догађаја који су обликовали историју средње Европе, па и нашу, током три века. Њихово учешће није било до сада непознато, али је В. Костић дао свеобухватан приказ њиховог присуства и активности, попунивши бројне празнине у досадашњим сазнањима о њима, у великој мери на основу британских извора. Та грађа је веома занимљива, понекад прави материјал за историјско-авантуристички роман. Она је значајна и као секундарна литература за историју овог периода, јер садржи и описе војних операција, којих понекад нема у другим изворима. Присуство Британаца, у највећој мери Ираца и Шкота, у ратовима на нашим просторима у овом периоду завршава се са Првим српским устанком. Током борби српских устаника са Турцима један контингент руске војске је притекао у помоћ устаницима и 1810. и 1811. учествовао у борбама с Турцима. Њиме је командовао генерал Орурк, у ствари Ирац Џозеф Корнелијус О’Рурк, потомак Ираца који су после пораза Џејмса II избегли у Европу и ступили у војске великих европских држава – француску, аустријску и руску. Истакао се у рату против Наполеона, а две поменуте године је ратовао у Србији. Највише се истакао у победама комбиноване руско-српске војске код Јасике и Варварина.

Поглавље о британским путницима је најобимнији део књиге, а у много чему и најбогатији подацима. У њему аутор обухвата путописе педесетак британских путника који су путовали нашим крајевима у периоду којим се бави ова књига. Ова материја је солидно обрађена у нашој англистичкој литератури, али је и овде Костић попунио знатне празнине, а исто тако кориговао досадашње истраживаче и исправио њихове грешке. Он посебно надмашује своје претходнике систематичношћу и аналитичношћу, тако да на основу овог поглавља читалац има веома поуздан увид у то које категорије Британаца су путовале по нашим

крајевима, са којим мотивима, шта су ови путници писали о нама, шта их је интересовало, колико су поуздани у својим опсервацијама, колико су предрасуде њихове развијене цивилизације и колонијално-империјалистички менталитет утицали на објективност слике коју предочавају у својим написима. И ово поглавље нуди обиље материјала о приликама у Србији током периода којим се књига бави, а који често недостаје у нашим изворима.

Краће поглавље је посвећено и написима британских дипломата, посебно од успостављања званичних дипломатских односа између Велике Британије и вазалне кнежевине Србије 1837. године, а нарочито британско-српским односима у време „Источног питања”. Тада Британија почиње да испољава појачано интересовање за Србију и да врши утицај на политику вазалне кнежевине, што траје до данас.

Друго по обиму а, у извесном смислу, најважније по предмету којим се бави јесте поглавље о књижевним прожимањима током овог периода. В. Костић обрађује ову материју хронолошки, почев од Доситеја Обрадовића, који је први образовани Србин који је дуже боравио у Британији, где се упознао са савременом енглеском књижевношћу и писао под њеним утицајем, посебно под утицајем есејиста Адисона и Стила. Обухваћено је и интересовање Британаца за српску народну поезију у време романтизма, први преводи ове поезије на енглески језик као и написи о њој. Костић напомиње да се и у британској путописној литератури понекад могу наћи подаци о нашој народној књижевности, па и понеки превод.

Други део овог поглавља бави се присуством српских тема и мотива у енглеској књижевности, у чему доминирају обраде интернационалних догађаја, посебно опсаде Београда. Костић није заобишао ни мање значајне податке, помене и алузije који се односе на тематику овог поглавља.

Књига садржи и веома обимну библиографију, која на свој начин сведочи о огромном труду који је уложен у писање овог дела.

Читаоца ове књиге задивљују акрибичност и систематичност аутора, огроман материјал најразнородније провенијенције који је обрађен, суверено уобличавање коришћеног материјала, ревидирање ранијих истраживања и кориговање грешака и судова ранијих истраживача (и аутора овог приказа између осталих). Довољно је погледати неколико фуснота да би се схватило колико је труда уложено у писање ове књиге, која ће, као и Костићева претходна дела, бити незаобилазна за све истраживаче ових тема, а рекао бих и да су оне дефинитивне у овим областима. Истраживачи готово немају шта ново да траже тамо где је прошао Веселин Костић. То је, рекао бих, највећи комплимент који се може упутити аутору.